

Vai mūsu audzēkņi būs pieprasīti darba tirgū?

IK Liene Briede, Elga Dreilinga
Daugavpils būvniecības tehnikuma izglītības metodiķes

Jau vairāk nekā pusgadsimtu Daugavpils būvniecības tehnikumā tiek sagatavoti speciālisti Latvijas tautsaimniecībai. Pēdējos desmit gadus tehnikums darbojas kā Profesionālās izglītības kompetences centrs – pētām, apkopojam un popularizējam pedagogu kolektīva pieredzi darbā ar topošajiem speciālistiem. Pirms neilga laika tehnikumā veicām pētījumu par personisko ilgtspēju un ilgtspējīgu nodarbinātību.

Zinātniskās literatūras izpēte parādīja, ka ilgtspējīgu nodarbinātību palīdz nodrošināt darbinieku godīgums, atbildība, iekļautība, sabiedriskums, zinātkāre (deJonget. et al., 2019). MK noteikumos Nr. 480 “Izglītojamo audzināšanas vadlīnijas un informācijas, mācību līdzekļu, materiālu un mācību un audzināšanas metožu izvērtēšanas kārtība” (2016) godīgums, taisnīgums, gudrība, atbildība ir norādīti kā nozīmīgi tikumi. Arī darba devēji intervijā uzsver, ka “... *jauniešiem nepieciešamas pamatzināšanas un prasmes izvēlētajā profesijā, bet pats galvenais, jābūt labai attieksmei pret darbu, tādus speciālistus gaidām mūsu*

komandā...”

Tāpēc pētījumā mēģinājām rast atbildi uz jautājumiem: Kādas vērtības un attieksmes nosaka to, ka mūsu audzēkņi būs pieprasīti darba tirgū? Kādas personības dimensijas ir attīstītas vidējās profesionālās izglītības iestādes audzēkņiem? Vai audzēkņu personības iezīmes mainās izglītības ieguves laikā? Kāda pieeja mācību audzināšanas darbam varētu sekmēt personības vērtību sistēmas veidošanos?

Pētījumā piedalījās 152 jaunieši, kuri mācās Daugavpils būvniecības tehnikumā: 82 (53,6%) jauniešes un 70 (46,4%) jaunieši. Pētījuma izlasē tika

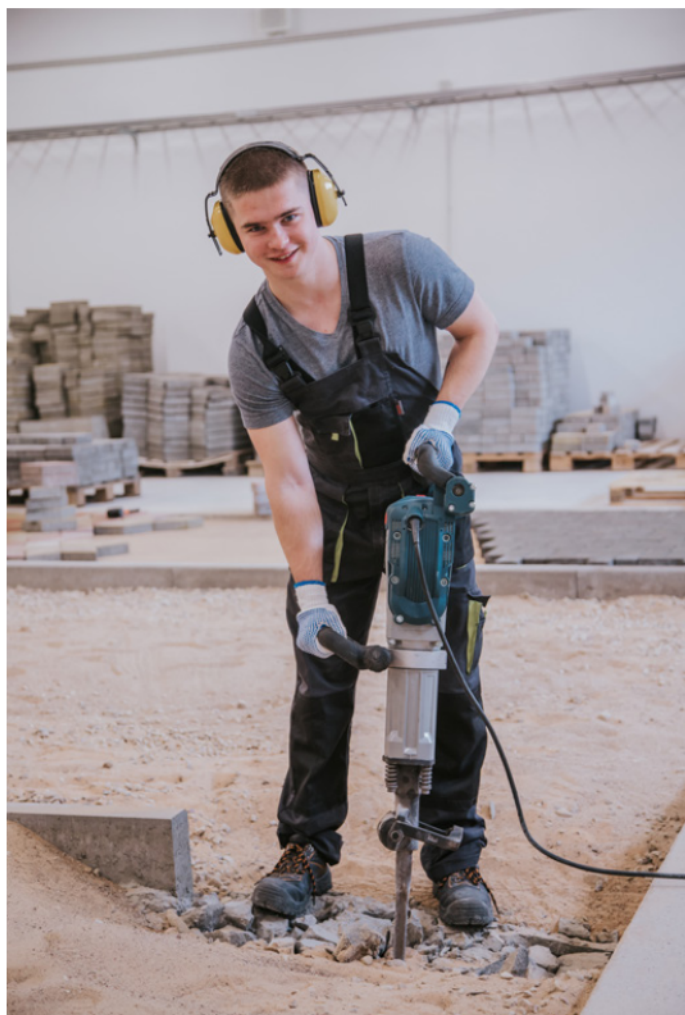
pārstāvēti 1. – 4. kursu jaunieši, kas ļāva analizēt personības attīstības izmaiņas izglītības procesa gaitā. Intervijās par mācību procesu profesionālās izglītības iestādē un topošā speciālista raksturojumu piedalījās skolotāji (n=8), viens audzēknis un viens darba devējs.

1. – 2. kursa audzēkņi, domājot par savām labākajām īpašībām, anketās visbiežāk minēja labsirdību un laipnību, kas noteikti palīdz veidot pozitīvas savstarpējās attiecības gan ikdienā, gan arī darba vietā. Jautrība kā labākā personīgā īpašība dominēja, galvenokārt, pirmo kursu audzēkņu atbildēs, tomēr pozitīva attieksme pret dzīvi ir būtiska visos vecumposmos. Var pieņemt, ka audzēkņu minētās personīgās īpašības – izpalīdzīgums un godīgums – varētu tikt pozitīvi novērtētas arī no darba devēju puses. Jaunāko kursu audzēkņi atbildēja, ka bieži netur doto solījumu un arī viņu godīgums ir saistīts ar katru konkrēto situāciju. Vecāko kursu audzēkņi atbildēja, ka tur doto solījumu, un atzina godīguma nepieciešamību visās dzīves situācijās. Profesijas apguves laikā veidojas un nostiprinās īpašības, kas nepieciešamas darba tirgū. Varētu teikt, ka mācību audzināšanas process veicina personisko ilgtspēju un ilgtspējīgu nodarbinātību.

Kāda ir pedagogu pieredze jauniešu personiskās ilgtspējas un ilgtspējīgas nodarbinātības veicināšanā?

Tehnikumā jaunieši apgūst profesiju Būvniecības, Siltuma, gāzes un ūdens tehnoloģiju, Metālapstrādes un mašīnzinību, Arhitektūras un dizaina, Ēdināšanas pakalpojumu un Lauksaimniecības nodaļās. Tehnikumā ir labiekārtota, estētiski noformēta vide.

” Jaunāko kursu audzēkņi atbildēja, ka bieži netur doto solījumu un arī viņu godīgums ir saistīts ar katru konkrēto situāciju. Vecāko kursu audzēkņi atbildēja, ka tur doto solījumu un atzina godīguma nepieciešamību visās dzīves situācijās. Profesijas apguves laikā veidojas un nostiprinās īpašības, kas nepieciešamas darba tirgū.

Interesenti var iesaistīties sporta un kultūras aktivitātēs, darboties Pašpārvaldē. Tomēr pamatu pamats ir mācību audzināšanas darbs kompetentu pedagogu vadībā.

Vispārīzglītojošo mācību priekšmetu pedagogiem darbs tehnikumā ir nopietns izaicinājums, jo jāpārzina ne tikai savs mācību priekšmets, bet jāiemācās saskatīt saistību ar profesionālo kvalifikāciju, kuru jaunieši apgūst. Prasme parādīt apgūstamo zināšanu nozīmi izvēlētajā profesijā motivē jauniešus iesaistīties vispārīzglītojošo mācību priekšmetu apgūvē. Fizikas skolotājs intervijā detalizēti iezīmē sava mācību priekšmeta saikni ar profesiju: “...šobrīd strādāju pie jautājuma, kas ir aktuāls visā Latvijā: kompetenču pieeja mācību priekšmetu pasniegšanā. Ja runa ir par to, kas fizikā jāiemācās, es domāju, ka viss, kas mums apkārt: tā ir dabas resursu izmantošana, darba drošības ievērošana un fizikas likumu pielietošana ikdienā, darbā, konkrēti apgūstamajā specialitātē. Meistars ir kārtīgs meistars, ja viņš visu dara ātri, precīzi. To, protams, var izdarīt, ja apgūst darba rīku izmantošanas tehniku. Darba rīki ir ar mērvienībām, iedaļām. Šos mērinstrumentus vajag prast novērtēt, cik tie ir labi, vai var ar tiem strādāt. Darba rīki ir arī tādi, kuri darbojas ar elektrisko strāvu, šeit pamatā ir jāievēro darba drošība, kas saistīta ar fizikas likumsakarību ievērošanu. Flīzēšana tiek veikta gan

vertikālās, gan horizontālās virsmās, gan flīzēšana ēkās, gan ārpusē, kur jāņem vērā atmosfēras iedarbība. Šeit no fizikas viedokļa svarīgi ir tas, ka jāievēro temperatūras izmaiņas, kuru rezultātā ar vielām notiek deformācija, mainās lineārie un arī tilpuma izmēri. Tāpēc, mācot fiziku vispārizglītojošajā kursā, vienmēr tiek izmantoti piemēri, kas var noderēt nākamajam speciālistam”. Dabaszinību skolotājs piebilst: “...dabaszinības tāpat kā jebkurš cits mācību priekšmets trenē smadzenes. Tāpat kā muskuļus, arī smadzenes var trenēt. Ja gadījumā jaunais cilvēks, jaunais speciālists, kaut kad nākotnē kļūs par ministru prezidentu, viņam iemaņas, trenētās smadzenes ļoti noderēs...”

Nozīmīga ir jauno speciālistu prasme izmantot valodu zināšanas savā ikdienā. Latviešu valodas un literatūras skolotājas atgādina: “...latviešu valodas kompetenci vērtē ne tikai skolotājs, bet arī visa sabiedrība, tie ir apkārtējie cilvēki, sadarbības partneri, ģimene, kā arī pats jaunais speciālists. Viņš mācās izteikt savu viedokli, skaidri formulēt piedāvājumu, risinājumu, īstenošanas gaitu. Mācās uzrakstīt lietīškos dokumentus: iesniegumu, tāmi, veidot CV un motivācijas vēstuli, gatavoties pirmajai darba intervijai.” Piebilst: “...tehnikumā mēs visi esam latviešu valodas skolotāji. Manuprāt, mūsu audzēkņiem jāatceras, ka valoda ir viņu vizītkarte. Latviešu valodas un literatūras stundās audzēkņi var bagātināt savu vārdu krājumu, iemācīties dažādus komunikācijas trikus, kuri viņiem būs vajadzīgi,

runājot ar darba devējiem, pasūtītājiem”. Nozīmīgu vietu mūsu ikdienā ieņem arī svešvalodu zināšanas, jāprot komunicēt, atrast nepieciešamo informāciju, iepazīties ar instrukciju. Angļu valodas skolotāja domā, ka “...mūsdienās svešvalodu zināšanas ir ne tikai izglītības un intelektuālās attīstības rādītājs, bet arī dzīves nepieciešamība, tā ir iespēja komunicēt ar klientiem, panākt vēlamo rezultātu...”

Profesionālās izglītības skolotāji augstu novērtē iespēju mācībā apgūtās zināšanas un prasmes nostiprināt, papildināt praksē: “...Daugavpils būvniecības tehnikumā uzmanība tiek pievērsta audzēkņu prakses vietu izvēlei. No vienas puses prakses vieta nodrošina profesijas sekmīgu apguvi, no otras puses izvēlēta prakses vieta nodrošina audzēkņu praksi sociāli nozīmīgā objektā...” Turpinājumā papildina, ka “...labākā iespēja, kā uzlabot savas prasmes, ir piedalīšanās starptautiskajos un valsts mēroga konkursos. Svarīgs ir pats gatavošanās process. Runājot par profesionālās meistarības konkursiem, varu piebilst, ka tieši sacensību gars sacensībās dod motivāciju mācīties, uzlabot iepriekšējos rezultātus, protams, uzzināt kaut ko jaunu. Viena no svarīgām lietām ir redzēt, kā strādā citi cilvēki, no citām valstīm, dalīties pieredzē...” Tehnikumā tiek domāts arī par profesionālās izglītības skolotāju atlasī: “...pirms pāris gadiem es pats biju konkursu dalībnieks, tai skaitā, nominācijā “Flīzēšana”. Ieguvis labas zināšanas un prasmes šajā jomā, tagad labprāt

dalos ar saviem izglītojamajiem, labprāt gatavoju viņus profesionālās meistarības konkursiem...”

Visas tehnikumā apgūstamās, programmā ietvertās zināšanas un prasmes būs noderīgas darba dzīvē. Mūzikas moduļa “Iniciatīva un uzņēmējdarbība” skolotāja uzskata, ka “... jaunieši, kuri mācās mūsu tehnikumā, apgūst zināšanas un prasmes, lai spētu piedāvāt savus pakalpojumus būvniecības segmentā. Ļoti svarīgi viņiem zināt, kā organizēt savu uzņēmējdarbību, atpazīt savu klientu un raksturot to, kā arī reklamēt savu pakalpojumu un nodrošināt kvalitāti ilgtermiņā...” Uz jautājumu: kāpēc jaunajiem speciālistiem būtu nepieciešams sports, sporta organizatora atbilde ir sekojoša: “...katram sevi cenošam cilvēkam, personai jābūt spēcīgai, mentāli attīstītai, gudrai, iznēsīgai. Tieši to sports dod, tieši tādām jābūt jaunajam speciālistam...”

Kādas ir pašu jauniešu atziņas?

Pētījuma rezultātus apstiprina arī atziņas no audzēkņa, topošā Apdares darbu tehniķa intervijas: “... daudzi mani grupas biedri strādās Latvijas uzņēmumos. Es pēc absolvēšanas plānoju doties uz ārzemēm, jo tur ir iespēja pelnīt naudu, attīstīt sevi un pilnveidoties kā meistaram. Lai to realizētu, es mācījos angļu valodu, pilnveidoju savas profesionālās zināšanas, skatījos pieejamās vakances un pētīju, ko man vajadzētu vēl iemācīties, lai tajās varētu iekļauties. Šobrīd es atrodos praksē uzņēmumā “RemPro”, te mēs veicam remontu, mums ir iespēja nostiprināt un papildināt tehnikumā apgūtās zināšanas un prasmes: špaktelēšanu, krāsošanu, u.c. Pavasarī es kopā ar citiem tehnikuma jauniešiem ERASMUS+ programmas ietvaros Vācijā divas nedēļas apgūvu jaunas būvniecības tehnoloģijas. Uzņēmumā veicām darbu ar ģipškartonu un montējām grīdas. Tehnikumā gūtās zināšanas būs ļoti noderīgas, tās ļaus justies pārliecinātākam par sevi, bet es uzskatu, ka katram speciālistam noteikti ir nepieciešams pilnveidoties, pašam meklēt jaunu informāciju, tehnoloģijas, lai vienmēr būtu konkurētspējīgs”.

Sarunās ar skolotājiem, darba devējiem un izglītojamajiem izkristalizējās, ka Daugavpils būvniecības tehnikumā īstenotais mācību audzināšanas process veicina audzēkņu personības attīstību un palielina iespējas ilgtspējīgai nodarbinātībai nākotnē. Mācību procesā pedagogi izmanto integrētu pieeju

profesionālo un vispārīzglītojošo mācību priekšmetu satura apgūvē. Tādā veidā tiek veicināta izpratne par izglītības programmas kopveselumu. Iespēja piedalīties konkursos norūda un veicina vēlmi trenēt profesionālās iemaņas, veidot kompetences, mācīties visas dzīves garumā. Mācību audzināšanas procesā jaunieši tiek gatavoti ne tikai centralizēto un kvalifikācijas eksāmenu nokārtošanai, bet arī dzīves eksāmeniem, kas jākarāto ikdienā, lai kļūtu par veiksmīgu cilvēku.

Prakse veido audzēkņu priekšstatu par izvēlēto profesiju, dod iespēju novērtēt savus spēkus, zināšanas un prasmes, sniedz refleksiju. Darba pieredze uzņēmumā veicina sadarbības kompetences veidošanos, prasmi strādāt komandā, nostiprina izpratni par atbildību darba vietā, disciplinētību, centību, godīgu rīcību un precizitāti.

Mācību process kopumā virzīts uz to, lai jaunieši kļūtu par domājošu, aktīvu, pašpārliecinātu sabiedrības locekli, kuram ir nopietna attieksme pret sevi, savu darbu, savstarpējām attiecībām. Cilvēku, kurš vienmēr gaidīts darba kolektīvā, ir atbalsts savai ģimenei, paraugs bērniem. ■

Visi foto: no personīga arhīva

*Ar pētījumu var iepazīties:

Briede, L., & Dreilinga, E. (2020). Personal Sustainability and Sustainable Employability: Perspective of Vocational Education Students. *Journal of Teacher Education for Sustainability*, 22(2), 40-48. <https://sciencdo.com/pdf/10.2478/jtes-2020-0015>